

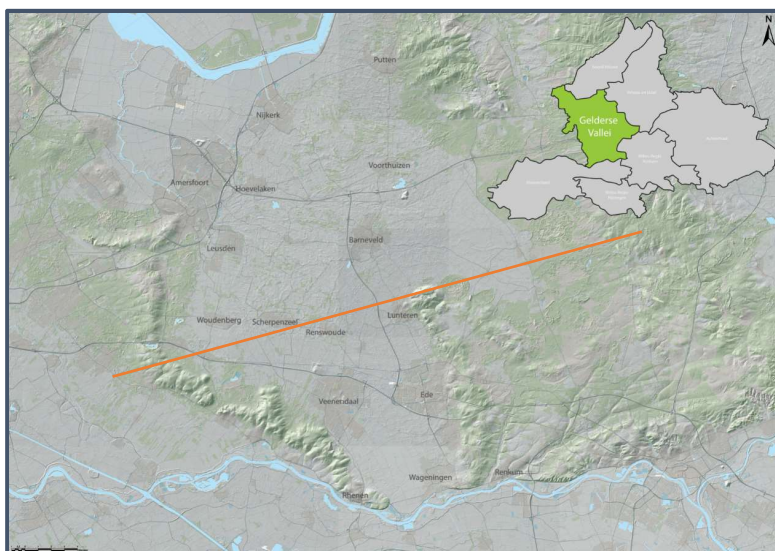

Spreektijd bodem

Gelderse Vallei

Inleiding

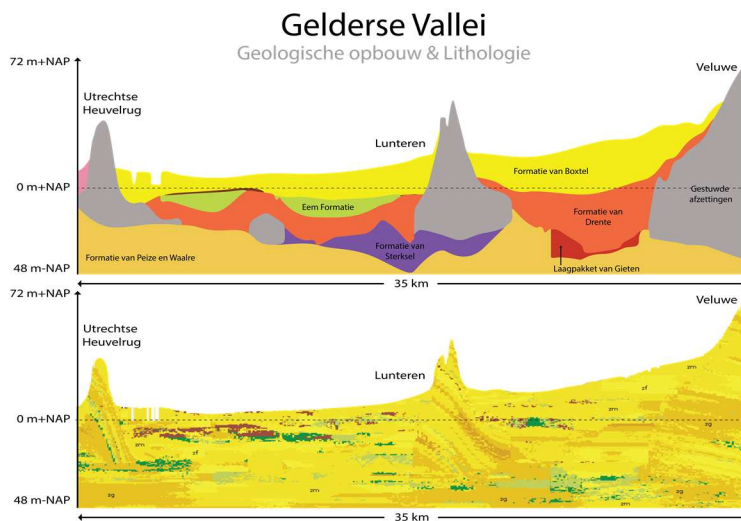
Gelderland heeft, net als de rest van Nederland, te maken met een grote hoeveelheid aan maatschappelijke opgaven, zoals omgaan met klimaatverandering of verduurzaming van de landbouw. De Omgevingswet biedt de mogelijkheid om in samenhang invulling te geven aan oplossingen voor deze opgaven. Deze integrale benadering van onze fysieke leefomgeving brengt ook een zekere mate van complexiteit met zich mee; *'wat moet worden meegewogen en welke aspecten hebben voorrang als het gaat om gaat om regelgeving binnen de Omgevingswet?'*. Daarom komen programmamanagers Omgevingswet periodiek bij elkaar om de juiste koers uit te zetten met betrekking tot beleid en regelgeving. Hier wordt onder andere besproken waar in de omgevingsvisie op wordt gefocust en welke regels er in het omgevingsplan moeten landen om beleid op de juiste wijze te implementeren. Om hier op wel overwogen wijze invulling aan te geven zijn de programmamanagers afhankelijk van input van specialisten uit de betreffende sectoren. Zo hebben bodemmedewerkers een belangrijke verantwoordelijkheid om het belang van de ondergrond bij ruimtelijke ontwikkelingen naar voren te brengen. Dit gaat verder dan menigeen denkt, als het gaat om de ondergrond moeten we straks namelijk iets vertellen over een interval die reikt tot maar liefst 500 meter onder het maaiveld. Alles wat er is dit interval speelt moet worden afgewogen tegen gewenste ontwikkelingen en ambities binnen een bepaalde regio en vaak geldt: 'hoe dieper, hoe lastiger'. Daarom zijn met in het project Samen de diepte in de Gelderse Vallei gestart met de activiteit *'spreektijd bodem'*, waarin tijd is gereserveerd om het belang van de ondergrond naar boven te halen.

Topografische kaart van de Gelderse Vallei. De natuurlijke ontwikkeling van de Vallei markeert duidelijk de grenzen van het gebied met in het oosten de Veluwe en in het westen de Utrechtse Heuvelrug. De lijn toont de ligging van het profiel zoals weergegeven op de volgende pagina.

Gelderse Vallei

De Gelderse Vallei heeft een karakteristieke diepe ligging tussen twee stuwwallen in, en geldt als gebied waar veel grondwater naartoe stroomt vanuit hogere delen in het landschap. De indrukwekkende geologische geschiedenis van de Gelderse Vallei laat zien hoe het landschap is ontstaan en verklaart hoe de mens het gebied inrichtte. Met de ontstaansgeschiedenis in het achterhoofd is het niet verwonderlijk waarom juist hier de Wageningen Universiteit zich heeft gevestigd of waarom de woonkernen als Ede, Wageningen, Rhenen en Veenendaal tegen de flanken van de Vallei zijn ontstaan.

De Gelderse Vallei is voornamelijk opgebouwd uit zandige lagen met diverse klei- en veenlagen die voor een groot gedeelte zijn afgezet in voormalige beekdalen. Vanwege de hoger gelegen stuwwallen stroomt er veel grondwater richting de Vallei.

Maatschappelijke opgaven

Om het belang van de ondergrond bij ruimtelijke ontwikkeling duidelijk te maken is het belangrijk om duidelijk te hebben welke opgaven er binnen een gebied spelen. De Gelderse Vallei staat bekend als onderdeel van de Food Valley, een gebied die innovatieve oplossingen ontwikkeld voor duurzame voedselproductie. Daarnaast wordt de regio gezien als het eerste uitwijkmogelijkheid voor woongelegenheid voor mensen die zich niet in de Randstand kunnen/willen vestigen. Dit heeft tot gevolg dat het stedelijk gebied in rap tempo groeit. Tel daarbij op dat de regio zich inzet om op korte termijn woonwijken van het gas af te halen en dat bij de invulling van nieuwe en bestaande woonkernen rekening moet worden gehouden met klimaatverandering. Allerlei opgaven waar de ondergrond een rol bij speelt, maar toch is niet altijd even duidelijk hoe en in welke mate dit het geval is.

De ondergrond biedt kansen

Al bij aanvang van de bijeenkomst werd vrij snel duidelijk dat de ondergrond kansen biedt om invulling te geven aan uiteenlopende opgaven. Denk aan bodemenergiesystemen ten behoeve van de energietransitie of waterbergend vermogen om in te spelen op de gevolgen van klimaatverandering. Daarnaast halen we ons voedsel voor een groot gedeelte uit de bodem en dat geldt al helemaal voor deze regio. Het kan niet op, lijkt het. Toch is dat niet zo. Ook de ondergrond is eindig en bepaalde keuzes hebben invloed die mogelijk beperkend kan zijn voor andere ontwikkelingen. Dat maakt Bart van der Mark beelden duidelijk met de case Parenco. Het bedrijf zet namelijk in om samen met een andere commerciële partij zeggenschap te krijgen over de exploitatie van geothermie in de Vallei. Concreet heeft het bedrijf niet eens uitgewerkte ideeën en ambities met betrekking tot de ondergrond, maar het legt wel beslag op deze ruimte. Hoewel geothermie dieper reikt dan 500 meter onder het maaiveld, gaan eventuele boringen wel door deze zone heen. Met andere woorden, dit beperkt de mogelijkheden voor ontwikkelingen hier en daarbij komt dat overheden en andere partijen eerst langs Parenco moeten om iets met geothermie te willen. Sterker nog, ook andere belangen worden beïnvloed door deze ontwikkeling. Denk bijvoorbeeld aan de invulling van strategische drinkwatervoorzieningen, waar veel gemeenten invulling aan willen geven of de invulling van de regiodeal, waar volgens Bart nog veel te weinig de link wordt gelegd met omgevingsbeleid. Ook deze aspecten schuren met reservering van de ondergrondse ruimte. Dat is allemaal uiteraard niet gewenst en was te voorkomen als van te voren goed is nagedacht over wat te doen met deze ruimte. Daarom is het pleidooi aan de programmamanagers Omgevingswet om de ondergrond niet te vergeten en contact op te nemen met relevante specialisten om informatie in te winnen. Daarmee kunnen de vele kwaliteiten van de ondergrond worden aangestipt en in afweging met elkaar (en de maatschappelijke opgaven) worden afgewogen

Over de streep

Na de introductie werden een aantal stellingen aan de deelnemers voorgelegd, te weten:

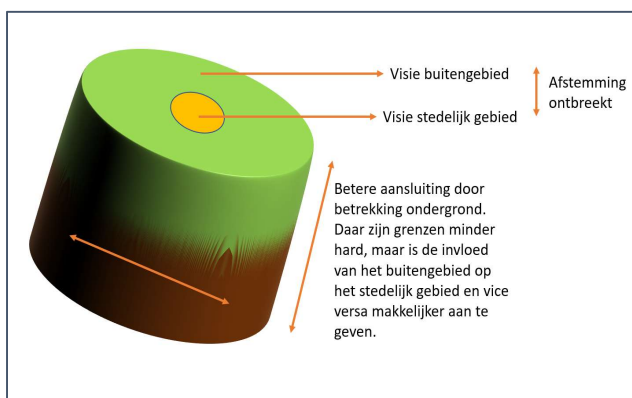
1. Bodem & ondergrond staat op mijn radar;
2. In mijn gemeente is bodem & ondergrond een belangrijk thema;
3. Bodem & ondergrond is een thema dat aan bod moet komen in de omgevingsvisie;
4. Ik zie een rol voor mezelf op het thema bodem & ondergrond in relatie tot de omgevingsvisie.

Aan de hand van bovenstaande stellingen barste een levendige discussie los. Op de eerste stelling was men redelijk verdeeld. Zo stond bij een deel de ondergrond wel op de radar, maar hadden zij nooit echt nagedacht over alle schurende belangen, zoals drinkwater versus energie. Een ander deel van de groep kwam er eerlijk voor uit dat ze nooit echt goed het deel onder het maaiveld hadden betrokken bij beleid- en planontwikkeling. In die zin was deze bijeenkomst een eyeopener. Veel van de aanwezigen namen zich dan ook al bij de eerste stelling voor om acties te ondernemen om na te gaan in hoeverre de ondergrond een rol speelt bij de visie en planvorming in de Omgevingswet.

De tweede stelling sluit aan bij de eerste, maar gaat in deze in op het feit of de gemeente als organisatie aandacht heeft voor de ondergrond. Ook hier kwamen wisselende reactie uit de groep. Zo waren gemeenten die wel wisten dat er mensen mee bezig waren, maar had de persoon in kwestie er nog niet veel mee van doen. Andere gemeenten wisten juist te vertellen ze wel veel met de ondergrond bezig waren en al visiestukken hadden liggen, maar dat er verder weinig mee werd gedaan. Het kwam er eigenlijk op neer dat er intern binnen de gemeenten beter moet worden gecommuniceerd, zodat van elkaar duidelijk wordt wat men nodig heeft en wat belangrijk is om in de Omgevingswet te verwerken. In de groep wordt terecht opgemerkt dat het hierbij niet alleen gaat om interne communicatie binnen de eigen organisatie maar ook tussen organisatie. De ondergrond houdt zich namelijk niet aan ambtelijke grenzen.

Bij de derde stelling nam de gemeente een duidelijke positie aan, waar iedereen zich uiteindelijk wel in kon vinden. Bart van der Mark gaf aan dat de ondergrond geen apart thema moet zijn, maar volledig in de visie zou moeten worden geïntegreerd. Geen aparte paragrafen over de ondergrond, maar in lijn met het gedachtegoed van de Omgevingsvisie, in samenhang met andere thema's en opgaven verwerken.

Op de laatste stelling ontstond overeenstemming dat men actie wilde ondernemen. Niet altijd was men erover eens of de actie direct bij zichzelf lag, maar de discussie zorgde er wel voor de ondergrond in ogenschouw moest worden genomen. Opvallend in deze discussie was de toevoeging van Wageningen. In Wageningen is namelijk los van elkaar een visie voor het landelijk gebied en stedelijk gebied gemaakt. Deze moeten worden verbonden, maar door omstandigheden is dit er tot op heden niet van gekomen. Tijdens de bijeenkomst kwam naar voren dat door de ondergrond in ogenschouw te nemen deze verbinding wellicht gemaakt kan worden.

Schematische tekening van de gemeente Wageningen om aan te geven dat de ondergrond ook voor een bepaalde mate van verbinding kan zorgen bij de invulling van beleid en regelgeving.

Vervolg

De spreektijd bodem had als doel om programmamanagers Omgevingswet bewust te laten worden van het belang van het betrekken van de ondergrond bij ruimtelijke ontwikkelingen en afwegingen ten aanzien van beleid het regelgeving. Op basis van de resultaten van de deze ochtend kan worden geconcludeerd dat dit gelukt is en dat er positieve sfeer ontstond. Men wil ook echt verder en de ondergrond betrekken bij bepaalde vraagstukken en ambities. De spreektijd was echter niet lang genoeg om gedetailleerd in te gaan op bepaalde vraagstukken en/of casussen. De oproep aan programmamanagers Omgevingswet en specialisten ondergrond (binnen en buiten de eigen organisatie) om elkaar op te zoeken. Binnen het consortium 'samen de diepte in' en het Gelders Ondergrond Overleg (GOO) kunnen we uiteraard ook uitstekend de helpende hand bieden door het organiseren van themabijeenkomsten, het uitwerken van inhoudelijke vraagstukken in bepaalde casussen, de inzet van kennisinstellingen. Bodem en ondergrondmedewerkers bij de verschillende gemeenten willen ook graag terugkomen om zaken nader toe te lichten.

Contact

Om een vervolg te geven aan de spreektijd bodem raden we aan om contact op te nemen met één van onderstaande personen. Wij zijn meer dan bereid om dieper op bepaalde thema's in te gaan. Daarnaast raden we aan om onze website te bezoeken met uitgebreide informatie over uiteenlopende onderwerpen (kennisbank) of ervaringen uit andere regio's te halen.

Samen de diepte in:

www.samendedieptein.nl / corinne.koot@witteveenbos.com / willem.hendriks@witteveenbos.com

Gelders Ondergrond Overleg:

R.Nap@apeldoorn.nl / T: 06 52 47 58 37

Gemeente Ede

bart.van.der.mark@ede.nl / T: 0318 68 01 84
arnout.hulshuis@ede.nl / T: +31 318 68 03 81